

УДК 332.1:330.322 (477.53)

Ольга Іванівна МАСЛАК

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, e-mail: oimaslak@yandex.ua

Володимир Адиславович ТАЛОВЕР

здобувач кафедри економіки, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, e-mail: lubkv@yabdex.ru

ВИЗНАЧЕННЯ РЕЙТИНГІВ РЕГІОНІВ ЗА РІВНЕМ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Маслак, О. І. Визначення рейтингів регіонів за рівнем інвестиційної привабливості (на прикладі Полтавської області) / Ольга Іванівна Маслак, Володимир Адиславович Таловер // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред. М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2016. – Вип. 1. – № 60. – С. 66–76.

Анотація. Статтю присвячено розробці теоретичного та методологічного забезпечення формування сприятливої інвестиційної привабливості регіону з метою забезпечення поступального розвитку. Визначено фактори та обґрунтовано систему показників, що впливають на ступінь інвестиційної привабливості регіону. Досліджено причини низької інвестиційної активності в регіонах України та чинники, які гальмують інвестиційний процес. Сформульовано напрями інвестиційної політики на сучасному етапі розвитку економіки. Запропоновано перелік найбільш значущих регіональних та загальнодержавних факторів, які позитивно впливають на інвестиційне середовище регіону. Проаналізовано методичні підходи та параметри визначення інвестиційної привабливості регіонів України. Систематизовано інформацію про рівень інвестиційної привабливості Полтавської області.

Ключові слова: інвестиційна політика; іноземні інвестиції; інвестиційна привабливість; інвестиційна активність; інвестиційний потенціал; інвестиційний ризик; рейтинг інвестиційної привабливості.

Ольга Ивановна МАСЛАК

доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой экономики, Кременчугский национальный университет им. М. Остроградского, e-mail: oimaslak@yandex.ua

Владимир Адиславович ТАЛОВЕР

соискатель кафедры экономики, Кременчугский национальный университет им. М. Остроградского, e-mail: lubkv@yabdex.ru

ОПРЕДЕЛЕНИЕ РЕЙТИНГОВ РЕГИОНОВ ПО УРОВНЮ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ (НА ПРИМЕРЕ ПОЛТАВСКОЙ ОБЛАСТИ)

Маслак, А. И. Определение рейтингов регионов по уровню инвестиционной привлекательности (на примере Полтавской области) / Ольга Ивановна Маслак, Владимир Адиславович Таловер // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. работ; под ред. М. И. Зверякова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2016. – Вып. 1. – № 60. – С. 66–76.

Аннотация. Статья посвящена разработке теоретического и методологического обеспечения формирования благоприятной инвестиционной привлекательности региона с целью обеспечения поступательного развития. Определены факторы и обоснована система показателей, влияющих на степень инвестиционной привлекательности региона. Исследованы причины низкой инвестиционной активности в регионах Украины и факторы, которые тормозят инвестиционный процесс. Сформулированы направления инвестиционной политики на современном этапе развития экономики. Предложен перечень наиболее значимых региональных и общегосударственных факторов, которые положительно влияют на инвестиционную среду региона. Проанализированы методические подходы и параметры определения инвестиционной привлекательности регионов Украины. Систематизирована информация об уровне инвестиционной привлекательности Полтавской области.

Ключевые слова: инвестиционная политика; иностранные инвестиции; инвестиционная привлекательность; инвестиционная активность; инвестиционный потенциал; инвестиционный риск; рейтинг инвестиционной привлекательности.

Olga MASLAK

*Doctor of Economics, Professor, Head of Economics Department,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, e-mail: oimaslak@yandex.ua*

Volodymyr TALOVER

*Researcher of Economics Department, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University,
e-mail: lubkv@yabdex.ru*

DEFINITION OF RANKING OF REGIONS BY THE LEVEL OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS (ON THE EXAMPLE OF POLTAVA REGION)

Maslak, O., Talover, V. (2016), Definition of ranking of regions by the level of investment attractiveness (on the example of Poltava region). Ed.: M. Zveryakov (ed.-in-ch) and others [Vyznachennia reitynhiv rehioniv za rivnem investytsiinoi pryvablyvosti (na prykladi Poltavskoi oblasti); za red.: M. I. Zveriakova (gol. red.) ta in.], Socio-economic research bulletin; Visnik social'no-ekonomichnih doslidzen' (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, Issue 1, No. 60, pp. 66–76.

Abstract. The article is devoted to development of theoretical and methodological support for the formation of favorable investment attractiveness of the region to ensure sustainable development. Factors are defined and parameters system is substantiated that affect the degree of investment attractiveness of the region. The reasons of low investment activity in the regions of Ukraine, the factors that hinder the investment process are examined; the directions of investment policy at the present stage of economic development are formulated. The list of the most important regional and national factors that positively affect the investment environment in the region is proposed. Methodological approaches and parameters determining investment attractiveness of regions of Ukraine are analyzed. Information on the level of investment attractiveness of the Poltava region is systematized.

Keywords: investment policy; foreign investment; investment attractiveness; investment activity; investment potential; investment risk rating of investment attractiveness.

JEL classification: E270; G310

Постановка проблеми у загальному вигляді. Акумуляуючи та забезпечуючи доступ до сучасних технологій і менеджменту, регіональна інвестиційна політика спрямована на вирішення соціальних програм та є чинником забезпечення соціально-економічного зростання. Для прийняття інвестиційного рішення доцільно враховувати результати оцінки інвестиційного клімату в країнах, регіонах та ступінь інвестиційної привабливості цих територій. Цілями та інструментами такої діяльності є забезпечення сталого та передбаченого економічного розвитку регіону. Ефективна реалізація планів розвитку регіону та покращення інвестиційного середовища посилює впевненість інвесторів і, таким чином, зменшує ризики, пов'язані з їхньою діяльністю. У зв'язку з необхідністю залучення фінансових ресурсів та їх обмеженістю, проблема оцінки і підвищення інвестиційної привабливості регіонів, що забезпечить надійність майбутніх інвестицій, є актуальною.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Проблеми формування інвестиційної привабливості регіонів досліджували такі вчені, як: А. М. Асаул, І. А. Бланк, О. І. Барановський, І. П. Гайдуцький, В. М. Геєць, Б. М. Данилишин, Л. О. Мамуль, А. А. Пересада, В. Г. Федоренко, В. М. Хобта, Н. В. Шевченко та ін. У більшості наукових праць пропонується оцінювати інвестиційну привабливість регіонів за рейтинговим методом на основі офіційної статистичної інформації або шляхом визначення інтегральних показників при застосуванні факторів, які визначаються кількісними показниками. При цьому велике значення надається процедурі експертної оцінки з

наступним визначенням рейтингів. Водночас, варто зазначити, що не сформовано узагальнюючого підходу до визначення інвестиційної привабливості на різних рівнях інвестиційної політики держави, оскільки запропоновані показники у своїй сукупності є як взаємодоповнюючими, так і взаємовиключними, а експертні оцінки відрізняються великою часткою суб'єктивізму.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Інвестиційна привабливість регіонів – це узагальнююча характеристика окремих регіонів з точки зору ефективності інвестиційних вкладень. На сьогодні відсутні чітко визначені критерії оцінки інвестиційної привабливості та єдиної методики оцінки інвестиційної привабливості регіонів, яка б дозволила комплексно врахувати велику кількість факторів, що впливають на інвестиційне середовище та врахувати регіональні особливості. До теперішнього часу не розроблено на необхідному рівні теоретичні і методичні основи формування інвестиційної привабливості та оцінювання інвестиційної діяльності регіону, які б могли застосовуватись комплексно. Полемічними залишаються питання визначення інвестиційної привабливості середовища в просторових координатах регіонів і країни.

Постановка завдання. Метою статті є: аналіз структури надходження прямих іноземних інвестицій в економіку регіонів України; вивчення динаміки надходжень іноземного капіталу; оцінка інвестиційної привабливості регіонів; визначення рейтингів регіонів за рівнем інвестиційної привабливості та характеристика основних тенденцій розвитку інвестиційної регіональної політики на прикладі Полтавської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державна регіональна політика полягає у створенні механізмів стимулювання розвитку експортних виробництв, фінансової та виробничої інфраструктури для забезпечення структурної перебудови економіки регіонів, що передбачає значні капіталовкладення. Актуальність пошуку інструментів стимулювання притоку інвестиційних ресурсів особливо зростає як чинник усунення впливу фінансової кризи, з метою збереження темпів зростання і недопущення зниження життєвого рівня населення. Необхідність розробки заходів по залученню інвестицій на регіональний рівень та формуванню регіональної інвестиційної політики є одним з першочергових завдань держави на сучасному етапі. Регіональна структура іноземного інвестування в Україні не є оптимальною (рис. 1).

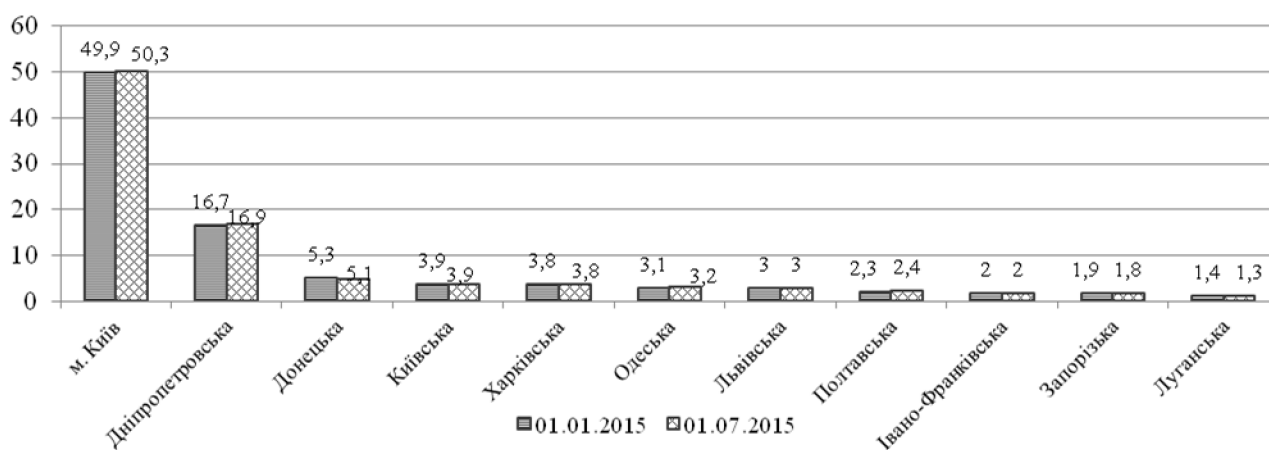

Рис. 1. Регіональна структура іноземного інвестування (у % до загального обсягу) [1; 2]

Майже половина усіх інвестицій надходила у м. Київ: значну кількість організацій зареєстровано саме у Києві, тоді як фактична реалізація проектів відбувається в інших регіонах країни. До десяти регіонів: Дніпропетровської, Донецької, Харківської, Київської, Луганської, Львівської, Одеської, Запорізької, Полтавської, Івано-Франківської областей та до м. Київ надійшло найбільше всього інвестицій – 93,7 відсотка всіх залучених прямих іноземних інвестицій [1; 2]. Таке спрямування прямих іноземних інвестицій та капітальних інвестицій в регіональному розрізі не сприяє рівномірному соціально-економічному

розвитку регіонів та посилює подальше збільшення розриву в їх розвитку.

У 2014 р. продовжилося зниження інвестиційної активності у всіх регіонах, крім Івано-Франківської (у якій обсяг освоєних капітальних інвестицій зріс на 26,9%) і Хмельницької (на 2,6%) областей. Водночас зростає регіональна диспропорційність інвестування: розрив між максимальним і мінімальним обсягом капітальних інвестицій на одну особу збільшився з 12,9 разу в 2013 р. до 13,4 разу в 2014 р. Як наслідок, 54,5% обсягу освоєних інвестицій припало всього на 4 регіони: м. Київ (29,7%), Дніпропетровську (9,5%), Київську (9,0%) і Донецьку (6,3%) області. Ще більш відчутним було скорочення обсягів іноземного інвестування, яке протягом року склало 11,1 млрд. дол. США, що становить майже п'яту частину загального обсягу залученого іноземного капіталу з початку інвестування. Позитивна динаміка мала місце лише в Івано-Франківській області, де з початку 2014 р. приріст прямих іноземних інвестицій склав 112,1 млн. дол. США, або 13,8%. Водночас, приріст іноземних інвестицій в регіоні сформовано за рахунок спрямування капіталу у сферу оптової і роздрібною торгівлі (обсяг інвестицій у цей вид економічної діяльності збільшився протягом року утричі), що дозволило компенсувати відплив іноземного капіталу.

Найбільш активно у січні-червні 2015 року освоювались капіталовкладення у Волинській області (175,1% порівняно з відповідним періодом попереднього року), м. Києві (128,3%), Хмельницькій області (123,1%). Найбільший спад інвестиційної активності відбувався в Донецькій (33,5% до січня-червня 2014 року) та Луганській (13,2%) областях. Важливим у контексті державної регіональної інвестиційної політики є проведення аналізу місцевих умов. Він містить не тільки окремі статистичні дані, але й комплексну характеристику бізнес-клімату в регіоні (табл. 1).

Таблиця 1

Регіональні особливості інвестиційної привабливості регіонів України [3]

Регіон	Області	Інвестиційні характеристики
Захід	Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька, Хмельницька	середній рівень інвестиційної привабливості, середній рівень прямих іноземних інвестицій на жителя; середній рівень зростання регіональної економіки
Центр	Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Чернігівська, Черкаська	рівень інвестиційної привабливості вище середнього, середній рівень прямих іноземних інвестицій на жителя, рівень зростання економіки вище середнього
Схід	Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Криворізька, Луганська, Харківська*	лідери рейтингу інвестиційної привабливості, високий рівень прямих іноземних інвестицій на жителя, високий рівень зростання економіки
Південь	Миколаївська, Одеська, Херсонська	високий рівень інвестиційної привабливості, високий рівень прямих іноземних інвестицій на жителя, середній рівень зростання регіональної економіки

* без АР Крим та зони АТО

Практика виробила велику кількість методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості регіонів, систематизація яких дозволила об'єднати їх в три підходи: статистичний, експертний та рейтинговий [4].

Статистичний підхід ґрунтується на аналізі фактичних статистичних даних стосовно надходження інвестицій в обрані регіони і базується на припущенні, що високий рівень визначених показників свідчить про високу інвестиційну привабливість регіону. Цей підхід широко застосовується органами державної адміністрації та місцевого самоврядування. Метод експертних оцінок полягає в експертній оцінці різноманітних показників розвитку регіону: експерт з власних міркувань і власного досвіду обирає найбільш важливі показники, аналізує їх динаміку розвитку та формує висновки стосовно інвестиційного клімату в регіоні. Рейтинговий підхід містить два різновиди – рейтингово-

аналітичний підхід та рейтинговий підхід на основі опитувань.

Рейтингово-аналітичний метод полягає в аналізі різних аспектів розвитку регіону, формуванні на їхній основі аналітичних показників, подальшого їх групування та консолідації і формуванні інтегрального показника, за яким будується рейтинг регіону і визначається позиція конкретного регіону в рейтингу. Цей підхід є найбільш вживаним. До переваг цього підходу відносять простоту використання та зручність інтерпретації результатів, а до недоліків – значну залежність від макроекономічних показників, непрозорість показників, що групуються, відсутність врахування регіональної специфіки. У результаті отримане значення рейтингу лише вказує на місце регіону серед інших регіонів, але нічого не говорить про галузеву специфіку регіону і пріоритетні напрямки інвестицій [5].

Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України щорічно розраховує рейтинг привабливості регіонів України за такими показниками, як економічний стан регіону, розвиток ринкової, інноваційної, транспортної та фінансової інфраструктури, стан людських ресурсів, діяльність органів місцевої виконавчої влади у сфері підприємництва. Як складові інвестиційної привабливості регіону використані дві характеристики: інвестиційний потенціал і інвестиційний ризик. Рейтинговий аналіз регіонів та міст України показав, що лідером по сукупному інвестиційному потенціалу залишається Київ. До групи лідерів потрапили Дніпропетровська, Харківська і Одеська області, гарний інвестиційний клімат відзначається в Полтавській і Київській областях (табл. 2).

Таблиця 2

Рейтинги інвестиційної привабливості регіонів та міст України [3]

Регіони	Ранги складових інвестиційного потенціалу		Інвестиційні ризики
	Інноваційна	Інфраструктурна	
Київ	1	1	26
Дніпропетровська обл.	4	5	6
Харківська обл.	3	4	23
Одеська обл.	9	7	9
Запорізька обл.	6	13	22
Львівська обл.	8	3	19
Полтавська обл.	10	15	17
Київська обл.	13	20	2
Миколаївська обл.	7	24	12
Чернігівська обл.	11	23	5
Житомирська обл.	18	14	10
Волинська обл.	26	9	1
Івано-Франківська обл.	12	27	21
Черкаська обл.	21	25	7
Вінницька обл.	20	8	11
Хмельницька обл.	24	18	13
Сумська обл.	15	11	8
Рівненська обл.	27	22	14
Херсонська обл.	16	26	15
Кіровоградська обл.	17	17	24
Закарпатська обл.	19	19	16
Чернівецька обл.	23	10	3
Тернопільська обл.	22	16	4

Рейтингова оцінка інвестиційної привабливості проводилася на основі 120 показників (90 – для оцінки потенціалу і 30 – для розрахунку ризику), які були згруповані в синтезований набір показників. Інвестиційний потенціал регіону характеризує можливості

регіону щодо залучення інвестицій і в своїй основі є кількісною характеристикою, яка включає основні макроекономічні показники, що відображають конкурентні можливості для залучення потенційних інвесторів, і відображає вплив диференціації об'єктивних територіальних відмінностей на стійкий розвиток і включає наступні потенціали: споживчий, трудовий, технічний, фінансовий, інституційний, інноваційний, інфраструктурний, інтелектуальний.

Головними причинами, що зумовлюють зниження показників інвестиційної діяльності по регіонах та невисоку інвестиційну привабливість України, є [6]:

- надмірний податковий і адміністративний тиск на бізнес;
- слабка розвиненість ринкових інститутів – корпоративного сектора, ринку цінних паперів, ринку землі, ринку нерухомості;
- низька конкурентоздатність багатьох українських товарів, що робить не вигідними вкладення в їх виробництво;
- недостатня інтегрованість у світову економіку;
- відсутність чіткої інвестиційної політики з відповідними механізмами реалізації на державному та місцевому рівнях.

Рівень інвестиційного ризику значно варіюється по економічних районах України. З одного боку, територіальні розходження інтегрального показника ризиків об'єктивно відбивають специфіку окремих регіонів, маючи на увазі їх політичні, національні, соціальні й економічні відмінності. Стосовно України сформульовано дев'ять ключових інвестиційних чинників, які впливають на зниження інвестиційних ризиків [7, с.59]:

- 1) лібералізація й дерегуляція підприємницької діяльності;
- 2) стабільність і передбачуваність правового поля;
- 3) корпоративне й державне управління;
- 4) лібералізація зовнішньої торгівлі та руху іноземного капіталу;
- 5) розвиток фінансового сектора;
- 6) зниження рівня корупції;
- 7) зниження політичного ризику;
- 8) імідж і програми просування країни;
- 9) формування інвестиційних стимулів.

Оцінку інвестиційної привабливості регіонів України необхідно ґрунтувати на таких вимогах:

- глобальному прогнозу економічних, соціальних, політичних, технологічних умов;
- аналізі ступеня впливу найважливіших тенденцій та оцінці нестабільності в цьому регіоні;
- аналізі факторів, що визначають попит, і оцінці можливих змін в існуючих тенденціях попиту;
- оцінці можливих змін у тенденціях рентабельності.

Вагому роль у регулюванні інвестиційної діяльності на регіональному рівні та у формуванні системи інвестування в регіонах і задоволенні очікувань інвесторів відіграють рейтинги інвестиційної привабливості регіонів, інвестиційні паспорти регіонів та інвестиційні атласи по регіонах.

Розглядаючи регіональну інвестиційну політику на прикладі Полтавської обл., варто зазначити, що Полтавська область за більшістю показників належить до провідних регіонів України [8]:

- Полтавщина займає вигідне економіко-географічне положення в центрі України на перетині важливих міжнародних транспортних шляхів;
- темпи розвитку регіональної промисловості перевищують середньоукраїнські показники;
- значний науково-технічний потенціал, здатний забезпечити супровід розвитку основних секторів економіки і соціальної сфери;
- розвинений аграрно-промисловий комплекс, що характеризується високим рівнем виробництва зернових та технічних культур, тваринницької продукції;

- позитивні макроекономічні показники та постійне зростання попиту роблять Полтавську область майже ідеальним місцем для входження на ринок України;
- Полтавщина має значний науково-технічний потенціал, здатний забезпечити супровід розвитку основних секторів економіки і соціальної сфери;
- сприятливий бізнес-клімат завдяки розвинутій мережі інформаційно-консультаційних центрів з сучасним технічним устаткуванням та підтримці малого бізнесу органами влади;
- в Полтавській області налічується 64 професійно-технічних та вищих навчальних закладів, у яких ведеться підготовка більше ніж за 200 спеціальностями, що дає можливість забезпечити кваліфікованими робітничими кадрами підприємства області;
- розвинена мережа закладів охорони здоров'я, культури, спорту та відпочинку, яка дозволяє гармонійно розвиватись кожній людині на Полтавщині.

Розмір прямих іноземних інвестицій (ПІІ) свідчить про розкритий інвесторами економічний потенціал регіону. Цей потенціал є фактором інвестиційної привабливості регіону. Крім цього, ПІІ покращують якість ділового середовища, посилюючи ринкову конкуренцію та стимулюючи підвищення продуктивності праці. Підвищення конкуренції є одним із чинників зменшення загального рівня виробничих затрат на ринках окремих видів продукції. В області працює 387 підприємств з іноземними інвестиціями із 48 країн-інвесторів. Найбільші обсяги інвестицій в області належать партнерам зі Швейцарії, Кіпру, Нідерландів, Об'єднаного Королівства Великої Британії, Російської Федерації, Панами та Азербайджану та США.

В області діє Цільова Програма підтримки інвестиційної діяльності, зміцнення міжнародного іміджу та розвитку міжнародного співробітництва Полтавської області на 2014–2016 роки.

Протягом 2015 року в економіку області іноземними інвесторами вкладено 23,5 млн. дол. США прямих інвестицій (рис. 2).

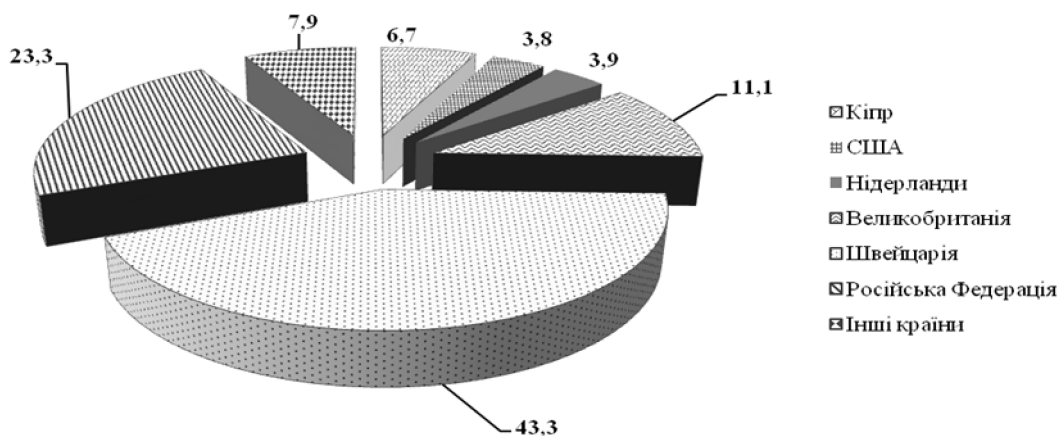

Рис. 2. Питома вага країн-інвесторів Полтавської обл., % [8]

Більшість обсягів іноземних інвестицій зосереджено на промислових підприємствах (85,6%). При цьому пріоритетними для іноземних інвесторів залишаються підприємства переробної промисловості (у виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення вкладено 20,9% загального обсягу, у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 7,5%). Також іноземні інвестори виявляють зацікавленість до підприємств, що здійснюють торгівлю, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, будівництво, сільське господарство, мисливство, лісове господарство, операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям. Іноземні інвестиції розміщені на підприємствах, розташованих в 5 містах та 21 районі області, але основні обсяги (82,1% загального обсягу прямих іноземних інвестицій області) зосереджені в містах Комсомольськ, Кременчук, Полтава.

Накопичений обсяг іноземного капіталу станом на 1 січня 2016 року склав

1 млрд. дол. США. Проте внаслідок курсової різниці, яка виникла у зв'язку зі змінами валютного курсу, обсяги зменшились на 3,8% (по Україні – на 5,2%) відповідно до обсягів іноземних інвестицій на початок року.

Водночас, обсяг іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу населення склав 696,8 дол. США (це – четверте місце серед областей України).

За 2015 рік підприємствами та організаціями області за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 7606,1 млн. грн. капітальних інвестицій. Частка Полтавщини у загальнодержавному обсязі капітальних інвестицій становить 3%. Найбільшу частку капітальних інвестицій освоєно підприємствами промисловості (43,8% усіх вкладень).

Пріоритетними галузями регіону для інвестування є (рис. 3):

- агропромисловий комплекс;
- підприємства машинобудування і металообробки;
- промисловість будівельних матеріалів;
- підприємства добувної та переробної промисловості;
- охорона навколишнього середовища.

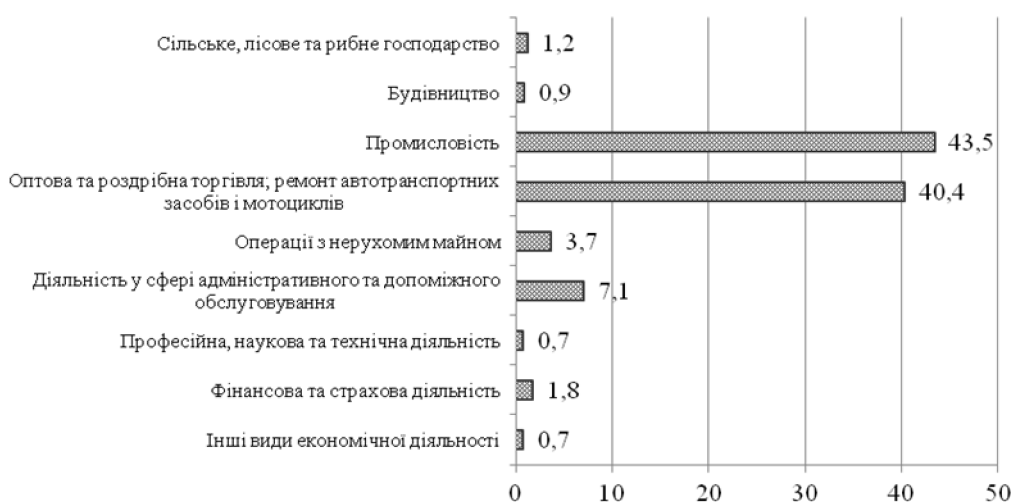

Рис. 3. Структура прямих іноземних інвестицій, % [8]

Сьогодні українська економіка потребує повномасштабної системної модернізації, що включає оновлення інфраструктури, зміну структури промисловості, експорту, внутрішнього ринку. Аналіз сучасного стану промисловості та державної допомоги виявив суттєве скорочення частки промисловості у ВВП, відсутність чіткої стратегії розвитку промисловості й неефективність існуючої державної підтримки. Створення сприятливого інвестиційного клімату, зорієнтованість на внутрішнє інвестування та активна інвестиційна позиція держави – це чинники формування ефективної структури економіки України. На сьогоднішній день більшість інвесторів надають перевагу більш вигідним, ніж виробниче інвестування, сферам вкладання капіталу – банківським операціям, купівлі цінних паперів, нерухомості, торгівлі споживчими товарами тощо. Відсутність державних гарантій та недостатній рівень страхування інвестицій підвищують інвестиційні ризики, що, паралельно з високою вартістю кредитних ресурсів в Україні, негативно впливають на інвестиційну активність. Для оптимізації структури залучення галузевого капіталу, потрібно розробити галузеву програму розвитку, залучити до її виконання вітчизняних та іноземних інвесторів. Інвестиційна привабливість галузі формується під впливом чинників: її інвестиційного потенціалу та ризику вкладення коштів у підприємства галузі [9, с.89].

У регіоні розроблена та затверджена Стратегія розвитку Полтавської області. Метою стратегії є забезпечення сталого розвитку регіону, яка реалізується в таких сферах:

- соціальній: людський розвиток, включаючи всі його складові: демографічний розвиток;

розвиток ринку праці; підвищення матеріального добробуту; покращення умов проживання людей; стану охорони здоров'я; рівня освіти населення;

- економічний – сприяння гармонізації структури регіонального господарства, створення нових видів виробництва, підвищення рівня зайнятості, продуктивності праці й віддачі основних фондів на основі впровадження нових інноваційних форм регіонального розвитку;
- екологічний – реалізація природозберігаючого типу господарювання з метою збалансування стану екологічної системи регіону, запобігання забрудненню довкілля та ліквідації його наслідків [6].

У конкурсному відборі інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку за рахунок ДФРР у 2016 році приймали участь 111 інвестиційних проектів. За результатами конкурсу регіональною комісією відібрано 22 проекти. З державного фонду регіонального розвитку Полтавської області передбачено 80 млн. 805 тис. грн.

Серед них – 12 проектів, які відповідають Плану заходів з реалізації регіональної Стратегії 2015–2017 рр. та 10 проектів, спрямованих на підтримку 9-ти об'єднаних громад (Глобинської, Пирятинської, Шишацької, Омельницької, Пришибської, Семенівської, Покровськобагачанської, Білоцерківської та Клепачівської).

Відібрані проекти спрямовані на будівництво та реконструкцію соціальної, медичної, освітньої та комунальної інфраструктури як місцевого так і загальнообласного значення, а також на придбання техніки та транспорту, необхідного для забезпечення нормального розвитку громад області.

Слабкими сторонами інвестиційного клімату Полтавського регіону, передусім, є високий рівень зношеності основних виробничих фондів, екологічні проблеми й недостатня кількість природоохоронних заходів в промисловості, досить низька інноваційна активність підприємств та ін. З урахуванням наявних ресурсів в області потенціал розвитку мають такі галузі виробництва: сільське господарство; харчова й переробна промисловість; видобування та переробка вуглеводнів; видобування й збагачення залізної руди; окремі підгалузі машинобудування; туризм та курортно-оздоровче господарство тощо.

Низька інвестиційна активність зумовила необхідність регіонального дослідження інвестиційного клімату і факторів, які на нього впливають. З метою виявлення особливостей впливу на інвестиційні процеси було здійснено вибіркове опитування представників бізнесу і місцевої влади, які добре ознайомлені з економічною ситуацією в області, а також представників виробничих підприємств, які займаються економічною діяльністю. Результати опитування відображені в табл. 3.

Таблиця 3

Розподіл оцінок респондентів щодо вагомості впливу факторів на інвестиційний клімат регіону [10, с.239]

№ з/п	Фактори	Оцінка міри впливу за даними респондентів		
		Великий	Середній	Не впливає
1.	Політична ситуація	38,6	48,6	12,8
2.	Рівень економічного розвитку	37,8	44,1	18,1
3.	Створення пільгових умов для інвесторів	56,8	40,5	2,7
4.	Зовнішньоекономічна діяльність регіону	48,6	26,3	25,1
5.	Міра втручання владних структур у бізнес	36,9	31,6	32,9
6.	Корупція	31,4	27,8	40,8
7.	Вдосконалення законодавства	45,1	57,2	2,7
8.	Збільшення енергетичних потужностей регіону	43,2	37,8	18,9
9.	Розвиток транспортної системи	48,6	40,6	10,8

За результатами опитування можна скласти такі основні напрямки в оцінці розвитку інвестиційної ситуації в області. До першого відноситься покращення інвестиційного клімату і

інвестиційної привабливості підприємств області, що буде стимулювати іноземних інвесторів вкладати кошти в українську економіку. Цей вектор розвитку означає, що інвестиційні процеси в регіоні набувають позитивних тенденцій. До другого належить погіршення інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості підприємств області. Це означає, що ринкова трансформація економіки і глибока структурна перебудова буде віддалятися в часі. Також така ситуація може виникнути під впливом політичних подій, що супроводжуються зміною влади, цілей розвитку держави і пріоритетів.

Висновки і перспективи подальших розробок. Таким чином, у статті визначено сутність регіональної інвестиційної політики, під якою розуміють процес, переважно суб'єктивного характеру, який визначає територіальні особливості регіону. На практиці вона являє собою дії державних і місцевих органів влади та управління щодо розвитку інвестиційного процесу в регіоні, пов'язані з удосконаленням нормативно-правової бази, наданням преференцій для найбільш ефективних та значущих для регіону інвестиційних проектів, розвитком інвестиційної інфраструктури, гарантуванням безпеки діяльності підприємств.

Здійснений аналіз інвестиційної привабливості за її складовими є базовим елементом формування рейтингу, який комплексно характеризує як потенційну потребу в обсягах інвестування (рівень загальноекономічного розвитку), так і можливість прискорення реалізації інвестиційних проектів (рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону); потенційний попит населення та можливість залучення робочої сили (демографічна характеристика регіону); можливість створення і підтримки інвестиційного клімату (рівень розвитку ринкових відносин та комерційної інфраструктури регіону); ступінь безпечності інвестиційної діяльності у регіоні.

Зазначений підхід до формування рейтингу інвестиційної привабливості регіону при здійсненні подальших досліджень дозволить визначити пріоритетність інвестиційного забезпечення галузей регіону, характеризуючи окрему галузь з позиції інвестиційного клімату, розвитку продуктивних сил, інвестиційної структури, можливості залучення інвестиційних ресурсів та інших факторів, які істотно впливають на формування доходності інвестицій і зменшення інвестиційних ризиків.

Література

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Стан інвестиційної діяльності в Україні. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag>.
3. Терещенко Г. В. Проблеми розвитку та оптимізації інноваційної діяльності: регіональний аспект [Електронний ресурс] / Г. В. Терещенко // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури (економічні науки). – 2012. – № 35 (1). – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/ppei/.../Teres.pdf.
4. Кремень О. І. Особливості оцінювання інвестиційної привабливості регіону [Електронний ресурс] / О. І. Кремень, В. І. Куберка. – Режим доступу: <http://www.dspace.uabs.edu.ua/jspui/.../622/.../kremen5.pdf>.
5. Шевченко О. В. Інструменти підвищення інвестиційної спроможності регіонів в контексті розкриття внутрішнього потенціалу розвитку: аналітична записка відділу регіональної політики Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України [Електронний ресурс] / О. В. Шевченко. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>.
6. Степаненко С. В. Інвестиційна привабливість регіонів та інноваційна політика в контексті сталого економічного зростання [Електронний ресурс] / С. В. Степаненко. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/.../10.pdf>.

7. Асаул А. М. Систематизація факторів, що характеризують інвестиційну привабливість регіонів / А. М. Асаул // Регіональна політика. – 2008. – № 2. – С. 53–62.
8. Інвестиційна діяльність. Департамент економічного розвитку полтавської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gue.gov.ua>.
9. Данилишин Б. Проблеми та пріоритети регіонального розвитку України / Б. Данилишин // Економіка України. – 2005. – № 12. – С. 89–90.
10. Скринник Н. В. Фактори впливу на інвестиційний клімат регіону / Н. В. Скринник // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 5. – Т. 4. – С. 237–242.

References

1. «State Statistics Service of Ukraine» [Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (ukr)
2. «State of investment activity in Ukraine. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine» [Stan investytsiinoi diialnosti v Ukraini. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy], available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag> (ukr)
3. Tereshhenko, H. V. (2012), «Development and innovation optimization problems: regional aspect» [Problemy rozvytku ta optymizatsii innovatsiinoi diialnosti: rehionalnyi aspekt], *Problems of infrastructure efficiency (economic sciences)*, No. 35 (1), available at: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/ppei/.../Teres.pdf (ukr)
4. Kremen, O. I., Kuberka, V. I. «Features of investment attractiveness evaluation of the region» [Osoblyvosti otsiniuvannia investytsiinoi pryvablyvosti rehionu], available at: <http://www.dspace.uabs.edu.ua/jspui/.../622/.../kremen5.pdf> (ukr)
5. Shevchenko, O. V. «Tools to increase the investment capacity of the regions in the context of the disclosure of internal capacity development: Policy Brief of the regional policy department of the National Institute for Strategic Studies under the President of Ukraine» [Instrumenty pidvyshhennia investytsiinoi spromozhnosti rehioniv v konteksti rozkryttia vnutrishnoho potentsialu rozvytku: analitychna zapyska viddilu rehionalnoi polityky Natsionalnoho instytutu stratehichnykh doslidzhen pry Prezydentovi Ukrainy], available at: <http://www.niss.gov.ua> (ukr)
6. Stepanenko, S. V. «Investment attractiveness of regions and innovation policy in the context of sustainable economic growth» [Investytsiina pryvablyvist rehioniv ta innovatsiina polityka v konteksti staloho ekonomichnoho zrostannia], available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/.../10.pdf> (ukr)
7. Asaul, A. M. (2008), «Systematization of factors that characterize the investment attractiveness of regions» [Systematyzatsiia faktoriv, shcho kharakteryzuiut investytsiinu pryvablyvist rehioniv], *Regional policy*, No. 2, pp. 53–62 (ukr)
8. «Investment activity. Department of economic development of Poltava Regional State Administration» [Investytsiina diialnist. Departament ekonomichnoho rozvytku Poltavskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii], available at: <http://www.gue.gov.ua> (ukr)
9. Danylyshyn, B. (2005), «Problems and regional development priorities of Ukraine» [Problemy ta priorytety rehionalnoho rozvytku Ukrainy], *Economy of Ukraine*, No. 12, pp. 89–90 (ukr)
10. Skrynnyk, N. V. (2010), «Factors influencing on the investment climate of the region» [Fakторы vplyvu na investytsiinyi klimat rehionu], *Bulletin of Khmelnytsky National University*, No. 5, Vol. 4, pp. 237–242 (ukr)